

Pedersören esiopetus 2016

Nimi

Pedersören esiopetus 2016

Kunta

Pedersöre

Hyväksymispäivämäärä

SISÄLTÖ

1. Pedersören esiopetus 2016.	1
2. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen.	2
3. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat.	4
4. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus.	6
5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	7
6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	8
7. Arvoperusta.	10
7.1. Esikoulun arvoperusta Pedersöressä.	10
8. Oppimiskäsitys.	14
9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	15
9.1. Laaja-alainen osaaminen Pedersören kunnassa.	18
10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	21
11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	23
12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	24
12.1. Yhteistyölomake esikoulu - koulu.	26
12.2. Oppilaanohjauksen ja yhteistyön vuosikello.	28
13. Monipuoliset työtavat.	29
14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	30
14.1. Esikoulun todistus.	31
14.2. Lapsen itsearviointi.	31
15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	33
15.1. Ilmaisun monet muodot.	35
15.2. Kielen rikas maailma.	37
15.3. Minä ja meidän yhteisömme.	39
15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	41
15.5. Kasvan ja kehityn.	44
16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	46
17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen.	47
18. Yleinen tuki.	49
19. Tehostettu tuki.	50
20. Erityinen tuki.	52
21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	54

22. Oppilashuolto.	55
----------------------------	----

1. Pedersören esiopetus 2016

2. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Pedersören paikallinen opetussuunnitelma on työstetty lukuvuotena 2015-2016. Vuoden 2017 aikana toteutetaan opetussuunnitelman arviointi. Työryhmään kuuluu Yvonne Borgmästars, Ann-Britt Forsblom ja Maria Snårbacka. Paikallisen opetussuunnitelman ohjausryhmässä mukana ovat Catarina Herrmans, Camilla Nyman sekä varsinaiset työryhmän jäsenet. Työryhmän jäsenet ovat osallistuneet aluehallintoviranomaisten ja Opetushallituksen järjestämiin koulutuksiin ja ovat kukin vuorollaan olleet kouluttamassa esiopetushenkilökuntaa. Åbo Akademin Pietarsaaren yksikön lastentarhan opettajien koulutusohjelma on ollut mukana yhteiskumppanina ja jatkokouluttamassa esikoulun henkilökuntaa. Esikoulun opetussuunnitelma koskee kaikkia Pedersören kunnan esikouluyksiköitä. Jokainen esikoulu laatii oman vuosittaisen suunnitelmansa.

Esikoulun henkilökunta, huoltajat ja luottamushenkilöt ovat osallistuneet opetussuunnitelman laatimiseen vastaamalla kyselyyn. Kyselyssä pyydettiin ottamaan kantaa esikoulun opetussuunnitelman laaja-alaisiin osaamisalueisiin.

Henkilökunta on koulutustilaisuuksissa keskustellut opetussuunnitelman sisällöstä sekä pohtinut Pedersören opetussuunnitelman tavoitealueita. Ryhmäkeskustelujen tuloksia on käytetty paikallisen opetussuunnitelman laatimiseen.

Lapset ovat osallistuneet opetussuunnitelman tekemiseen keskustelemalla omissa yksiköissään erilaisista oppimisympäristöistä ja työtavoista. Lapset ovat suunnitelleet, toteuttaneet ja arvioineet omia ajatuksiaan esikoulun oppimisympäristöä koskien. Henkilökunta on elokuun 2015 koulutuspäivän aikana ottanut osaa erilaisiin oppimisympäristöprojekteihin. Lapset ovat omissa yksiköissään luoneet työtapoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 lähtökohdista käsin. Lapset ovat osallistuneet oppimisympäristöjen ja oppialueiden laadintaan lasten omista mielenkiinnon kohteista lähtien. Tavoitteena on, että esiopetus olisi luonteeltaan eheyttävää, kokonaisuuksia luovaa.

Opetussuunnitelmatyö toteutetaan jatkuvassa yhteistyössä esikoulun henkilökunnan kanssa. Esikoulun opetussuunnitelma arvioidaan ja sitä kehitetään edelleen myös opetussuunnitelman valmistuttua. Näin pyritään säilyttämään kokonaiskuva esikoululapsen opinpolusta.

Yhteistyö perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmän kanssa on toteutunut säännöllisten yhteisten keskustelujen kautta. Tietoa on tarpeelliselta osin jaettu myös sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajalle.

Vuoden 2016 esiopetuksen opetussuunnitelmaan käyttöönottoon liittyen henkilökunnalle on järjestetty koulutus. Paikallisen opetussuunnitelman seuranta ja arviointi tapahtuu vuosittain huhtikuussa.

Mahdolliset muutokset kansallisessa opetussuunnitelmassa työstetään paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Paikallista opetussuunnitelmaa kehitetään säännöllisesti tapahtuvan arvioinnin avulla.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen

kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja.

Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

3. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Suurin osa Pedersören esikouluista on ruotsinkielisiä. Suomenkielinen esikoulu sijaitsee Edsevössä, samassa yhteydessä Edsevön koulun kanssa. Lapset, joilla on erityisiä tarpeita, voivat jo viisivuotiaina siirtyä pidennettyyn oppivelvollisuuteen lastentarhan puolelta esikoulun puolelle. Edsevön esikoulun ja koulun ollessa samassa yksikössä, tarjoutuu esikoululapselle lähes portaaton siirtyminen koulun puolelle; rakennus, henkilökunta, säännöt ja tavat ovat esikoululapselle jo entuudestaan tuttuja.

Varhaiskasvatuksen ja esikoulun visioksi on Pedersöressä valittu seuraavat aiheet: **turvallisuus, kasvatus, oppimisympäristö ja yhdessä muiden kanssa toimiminen.**

Pedersören visio on toiminut paikallisen opetussuunnitelman kehittämisen perustana.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 kehittämistavoitteet ovat toimineet pohjana Pedersören esiopetuksen opetussuunnitelmaa laadittaessa.

Seuraavat lapsia koskevat suunnitelmat on huomioitu Pedersören esiopetuksen opetussuunnitelmaa laadittaessa:

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet
- Perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet
- Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Yhdenvertaisuussuunnitelma, perustuen lakiin yhdenvertaisuudesta
- Tasa-arvosuunnitelma työstetään syksyllä 2016
- Pedersören kunnan koulutuspoliittinen ohjelma
- Kiusaamisen vastainen suunnitelma
- Kriisisuunnitelma
- Kulttuurikasvatussuunnitelma
- Esikoulun ja varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma

Tavoitteena on, että kaikki lapset osallistuvat esikouluopetukseen tai muuhun vastaavaan toimintaan, jossa esikouluopetukselle asetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Tavoitteena yhteistyössä huoltajien kanssa on edistää lasten kehittymisen ja oppimisen edellytyksiä, vahvistaa lapsen sosiaalisia valmiuksia ja tervettä itsetuntoa leikin ja positiivisten oppimiskokemusten avulla.

Esikouluopetus on tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet on asetettu esiopetuksen opetussuunnitelmien 2014 perusteissa ja Pedersören esiopetuksen opetussuunnitelmassa 2016. Opetussuunnitelma ei aseta yhteisiä tavoitteita lasten oppimista koskien. Jokaisen lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä, samoin kuin taitojen ja valmiuksien kehitystä, seurataan ja tuetaan. Tavoitteena on ennaltaehkäistä mahdollisia oppimisen haasteita. Lapsen minäkäsitystä vahvistetaan lasta arvostavan ja huomioivan keskustelun avulla, monipuolisilla oppimiskokemuksilla ja kannustavalla palautteenantamisella. Esikouluvuoden aikana lapsen tulee saada tutustua lähiympäristöön, luontoon ja ihmisten monimuotoisuuteen.

Yksilölliset tavoitteet edistävät lapsen kasvua ja oppimista. Tämän vuoksi opettajan tulisi keskustella jokaisen lapsen tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja huoltajien kanssa.

Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

4. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Opetussuunnitelma tehdään vanhemmille helposti saatavaksi ja näkyväksi. Opetussuunnitelma on saatavilla Pedersören kunnan kotisivuilla, Päivähoito ja koulutus-sivujen alla.

Vuosittainen työsuunnitelma tehdään jokaisessa yksikössä keväällä. Henkilökunta asettaa seuraavan lukuvuoden tavoitteet.

Syksyn ensimmäisessä vanhempainillassa huoltajille annetaan mahdollisuus vaikuttaa työsuunnitelmaan keskustelemalla sen sisällöstä.

Lapset otetaan lukuvuoden suunnitteluun mukaan ryhmäkeskustelujen avulla.

Yksiköiden vuosittaiset työsuunnitelmat hyväksytään päivähoito- ja koulutuslautakunnan suomen- ja ruotsinkielisissä jaostoissa.

Lukuvuosisuunnitelma/Toimintasuunnitelma pitää sisällään seuraavat otsikot:

Esikouluopetuksen yleinen järjestäminen

- **Yksikön visio**
- **Yksikön arvopohja Pedersören Tähkästä käsin laadittuna**
- **Yksikön toiminta-ajatus**
- **Toimintakulttuuri**

Esikoulutyö

- **Yleiset järjestelyt**
- **Esikoulun osaamis- ja valmiusalueet**
- **Kehityssuunnitelma**
- **Toiminnan arviointi ja toiminnan tavoitteet**
- **Esikoulun ulkopuolinen toiminta**
- **Muu toiminta**
- **Yhteistyötahot**

Oppilashuolto

5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan tehtävänä on valvoa, että Pedersöreläinen lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan. Kun huoltaja on ilmoittanut lapsensa hänelle osoitettuun esikouluun, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Mikäli huoltaja toivoo lapsensa voivan osallistua muuhun kuin hänelle osoitettuun esikouluun, tulee heidän tehdä hakemus päivähoito- ja koulutuslautakunnan suomenkieliselle tai ruotsinkieliselle jaostolle. Huoltajat ja esiopetuksen henkilökunta kantavat yhteisesti vastuuta esikoululapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Pedersören kunta järjestää esikouluopetusta kunnassa asuville lapsille vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Suomenkielistä esiopetusta järjestetään Edsevön koulun esikoulussa.

Esikoulua ohjaavat säädökset ja velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuksen järjestämistä koskevaan lakiin ja valtioneuvoston asetukseen, samoin kuin myös oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyviin lakeihin sekä esikoulun opetussuunnitelman perusteisiin 2014.

Pedersöressä huomioimme Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen.

Pedersören kunnassa esikoulun opetuskielenä toimii suomi, ruotsi tai viittomakieli.

Pedersöressä tarjotaan 740 tuntia esikouluopetusta yhtä lukuvuotta kohden. Aamu- ja iltapäivähoitoa järjestetään huoltajien tarpeet huomioiden. Pääsääntöisestä päivähoito pyritään järjestämään samassa paikassa esikoulun kanssa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan *Lapsen kasvun ja oppimisen tuen yhteydessä*. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Pedersören paikallisen opetussuunnitelman pohjana on esiopetuksen opetussuunnitelman 2014 perusteet. Pyrimme ottamaan huomioon lapsen erilaiset kielelliset, kulttuuriset ja uskontoon tai vakaumukseen liittyvät erot.

Huoltajat saavat tietoa esikouluopetuksen tavoitteista ja toiminnasta tutustumispäivänä ja syksyn vanhempainillassa. Huoltajilla on mahdollisuus saada tietoa lapsen esikoulussa etenemisestä esikouluvuoden aikana. Otamme mielellämme vastaan huoltajien näkemyksiä ja ehdotuksia esikouluopetuksen kehittämiseksi.

Esikouluopetus, opetuksessa käytettävät oppikirjat ja välineet, samoin kuin oppilashuolto, ovat maksuttomia. Lapsen tulee jokaisena esikoulupäivänä saada maksuton ja ravitseva ateria, joka on tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja valvottu.

Turvallisuuskäsitteet tulee huomioida kaikessa esikoulun toiminnassa ja eri oppimisympäristöissä. Pedersöressä on laadittu esikouluille oma *Päivähoidon turvallisuussuunnitelma*. Turvallisuuskäsitteitä kuvaillaan lähemmin kappaleessa *Lapsen kasvun ja oppimisen tuki sekä Oppilashuolto*.

6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Huoltajan tehtävänä on valvoa, että Pedersöreläinen lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan. Kun huoltaja on ilmoittanut lapsensa hänelle osoitettuun esikouluun, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Huoltajat ja esiopetuksen henkilökunta kantavat yhteisesti vastuuta esikoululapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Pedersören kunta järjestää esikouluopetusta kunnassa asuville lapsille vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Suomenkielistä esiopetusta järjestetään Edsevön koulun esikoulussa.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esikoulua ohjaavat säädökset ja velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuksen järjestämistä koskevaan lakiin ja valtioneuvoston asetukseen, samoin kuin myös oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyviin lakeihin sekä esikoulun opetussuunnitelman perusteisiin 2014. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä tulee myös huomioida muuta lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia jotka Suomi on vahvistanut. Sellaisia ovat mm. laki yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n ihmisoikeudet sekä lasten oikeudet.

Huoltajat ovat tärkeitä yhteiskumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yhteisenä tavoitteena on edistää lasten kehitystä, oppimista, sosiaalisia valmiuksia ja tervettä itsetuntoa leikin ja positiivisten oppimiskokemusten avulla.

Esikouluopetusta järjestettäessä tulee käyttää lasten mielenkiinnon kohteista hyödyntävää esikoulupedagogiikkaa. Esikouluopetus on tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet on asetettu esikoulun opetussuunnitelman 2014 perusteissa sekä Pedersören esikoulun 2016 opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa ei osoiteta kaikille lapsille yhteisiä oppimiseen liittyviä tavoitteita, vaan jokaisen lapsen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys sekä eri valmiudet huomioidaan ja niitä tuetaan lapsikohtaisesti. Tavoitteena on ennaltaehkäistä mahdollisia oppimiseen liittyviä haasteita. Lapsen minäkäsitystä vahvistetaan lasta arvostavan ja huomioivan keskustelun avulla, monipuolisilla oppimiskokemuksilla ja kannustavalla palautteenantamisella. Esikouluvuoden aikana lapsen tulee saada tutustua lähiympäristöön, sen luontoon ja ihmisten moninaisuuteen. Esikouluopetuksen tulee tarjota lapselle mahdollisuuksia kommunikoida toisten kanssa, ilmaista itseään eri tavoin ja saada uusia kokemuksia. Yhdessä lapsen kanssa tulee tutustua erilaisiin oppimisympäristöihin lasten mielenkiinnon kohteet huomioiden. Näin toimien lapsi saa mahdollisuuden hankkia ystäviä, tuntea oppimisen iloa ja kiinnostua uusista asioista. Leikillä ja mielikuvituksella on suuri merkitys lapsen opettellessa uusia taitoja ja valmiuksia.

Yksilölliset tavoitteet edistävät lapsen kasvua ja oppimista. Opettajan, lapsen ja huoltajien on tärkeää yhdessä käydä keskustelua lapsen yksilöllisiä tarpeita, toivomuksia ja oppimisen tavoitteita koskien. Esikouluoppilaan oppimisen ohjaamista entistä tavoitteellisempaan suuntaan auttaa lapsen ja esikoulunopettajan yhdessä toteuttama itsearviointi. Itsearviointi käydään läpi yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa syksyn kehityskeskusteluissa. Itsearvioinnin pohjalta työstetään jokaiselle lapselle opinpolun tavoitteet, *Tavoitteeni esikouluajalle*. Keväällä esikoulunopettaja keskustelee itsearvioinnista ja lapsen omien tavoitteiden toteutumisesta yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Samassa yhteydessä pohjustetaan lapsen siirtyminen

esikoulusta koulun puolelle *Esikoulu-Koulu-lomakkeen* avulla., Lomake annetaan koulun käytettäväksi.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Mikäli oppilas kuuluu tehostetun tuen piiriin, tulee hänelle aina tehdä oppimissuunnitelma. Kasvun ja oppimisen tuki, samoin kuin oppilashuolto, järjestetään tarpeen mukaan moniammatillisena yhteistyönä. Oppilaalle, joka kuuluu erityisen tuen piiriin, tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Opetuksen järjestäjä informoi huoltajia prosessin kulusta opetuksesta vapauttamisesta sairauden tai muun syyn perusteella. Asia on kuvailtu tarkemmin kappaleissa 16-21.

7. Arvoperusta

PEDERSÖREN KUNNAN ARVOPERUSTA

Arvoperusta muodostetaan yhdessä lapsen, huoltajien ja henkilökunnan kanssa. Pedersöressä keskustellaan arvoperustasta yksiköittäin koulutuspäivillä joka vuoden elokuussa. Arvoperustasta keskustellaan syksyn ensimmäisessä tapaamisessa huoltajien kanssa ja jatkuvasti läpi toimintavuoden lasten kanssa. Pedersören esikoulujen arvoperusta, ”Tähkä”, on tärkeä pohja keskusteluissamme. Pedersören arvoperustan ”Tähkä” löytyy seuraavan alaotsikon jälkeen.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä. He osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin, sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin, on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

7.1. Esikoulun arvoperusta Pedersöressä

PEDERSÖREN KUNNAN ARVOPERUSTA

Arvoperusta muodostetaan yhdessä lasten, huoltajien ja henkilökunnan kanssa. Arvoperustasta keskustellaan vuosittain elokuun koulutuspäivillä yksiköittäin. Arvoperustasta keskustellaan kevään ensimmäisessä tapaamisessa huoltajien kanssa, sekä lasten kanssa jatkuvasti läpi lukuvuoden. Pedersören esikoulujen arvoperusta ”Tähkä” on tärkeä pohja keskusteluissamme.

Henkilökunnan arvokeskustelujen perusteella Pedersören kuntaan on laadittu oheinen arvopohja:

Turvallisuus

Lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, joissa lapsi tuntee, että hän voi olla erilainen, ajatella eri tavalla ja riittää sellaisena kuin on. Esikoulun tulee olla turvallinen ympäristö vuorovaikutukselle.

Lapsilähtöisyys

Osallistuminen on edellytys sille, että lapsi saa äänensä kuuluviin ja saa olla mukana päätöksenteossa. Kaikki lapsen oikeudet hyvään opetukseen turvataan sillä, että henkilökunta näkee yksittäisen lapsen, sekä ottaa huomioon lapsen tarpeet ja ikätason opetuksessaan. Lapsen kiinnostuksen kohteita ja ideoita voidaan käyttää oppimisympäristön rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Koska lapset oppivat eri tavoilla, tulee meidän tarjota erilaisia oppimisympäristöjä.

Ammattimainen kohtelu

Esikoulun henkilökunta huolehtii siitä, että lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvalliseksi. Rakennamme varman ja turvallisen oppimisympäristön lapselle. Henkilökunta ottaa huomioon lapsen näkökulman, näkee ja kuuntelee lasta. Henkilökunta toimii esimerkkinä lapsille käyttäytymällä kannustavasti ja kunnioittavasti toisiaan, lapsia ja vanhempia kohtaan.

Yhdenvertaisuus

Lasten oikeudenmukainen kohtelu lähtee jokaisen lapsen omien edellytysten huomioimisesta. Sosiaaliset taidot kehittyvät, kun lapsi oppii vaalimaan kaikkien samanarvoisuutta. Henkilökunta kohtaa lapsen empatialla, ymmärryksellä, keskustelulla ja sopimalla.

Kunnioittaminen

Jokainen lapsi nähdään ainutlaatuisena ja arvokkaana. Tahdomme, että lapsi oppii kunnioittamaan ja huolehtimaan toinen toisistaan ja fyysisestä ympäristöstään. On tärkeää ajatella, kuinka kohtelemme toisiamme, henkilökuntaa, huoltajia ja lapsia.

Leikki ja oppiminen

Että lapsi saavuttaa tavoitteensa, tulee henkilökunnan mukauttaa opetus realististen edellytysten mukaan. Lapsella on oikeus oppia ja iloita oppimastaan. Opetus on laaja-alaista ja eheytettyä. Työskentelymetodien ja tapojen tulee herättää halun oppia ja antaa tilaa lapselle tyypillisille toiminnoille, kokemuksille ja leikeille. Työtapojen valintaa ohjaavat lapsen tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Esikoulussa käytetään joustavia ryhmäjakoja leikissä ja oppimisessa. Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki ovat tärkeä osa esikoulun toimintaa. Stimuloivassa leikkiympäristössä oppimisesta tulee hauskaa ja kiinnostavaa..

Kannustava palaute

Lapsi saa tuntea onnistumista ja häntä rohkaistaan kokeilemaan uusia asioita. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas. Jokaisella on oikeus kasvaa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä lapsi tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea..

Yhteistyö

Kuuntelemme toinen toistamme ja kunnioitamme toisten mielipiteitä. Toimivan työympäristön saamiseksi tarvitaan henkilökunnan, huoltajien ja lasten hyvää yhteistyötä. Työskentelemme toistemme kanssa, emme toisiamme vastaan.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

YK:n yleissopimuksella lasten oikeuksista on tärkeä rooli esiopetuksessa. Tasa-arvo ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus on esiopetuksen keskeinen tavoite. Esiopetuksen tehtävänä on edistää tasa-arvoa.

Yhdessä oppiminen

Sosiaaliset taidot kehittyvät lapsen ja aikuisen yhteistyöllä. Yhteisöllinen oppiminen perustuu kollektiiviseen tietämykseen ja jaettuun asiantuntijuuteen ja se toteutuu parhaiten sosiaalisissa tilanteissa. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsella on mahdollisuus inspiroitua, kokeilla ja oppia uusia asioita.

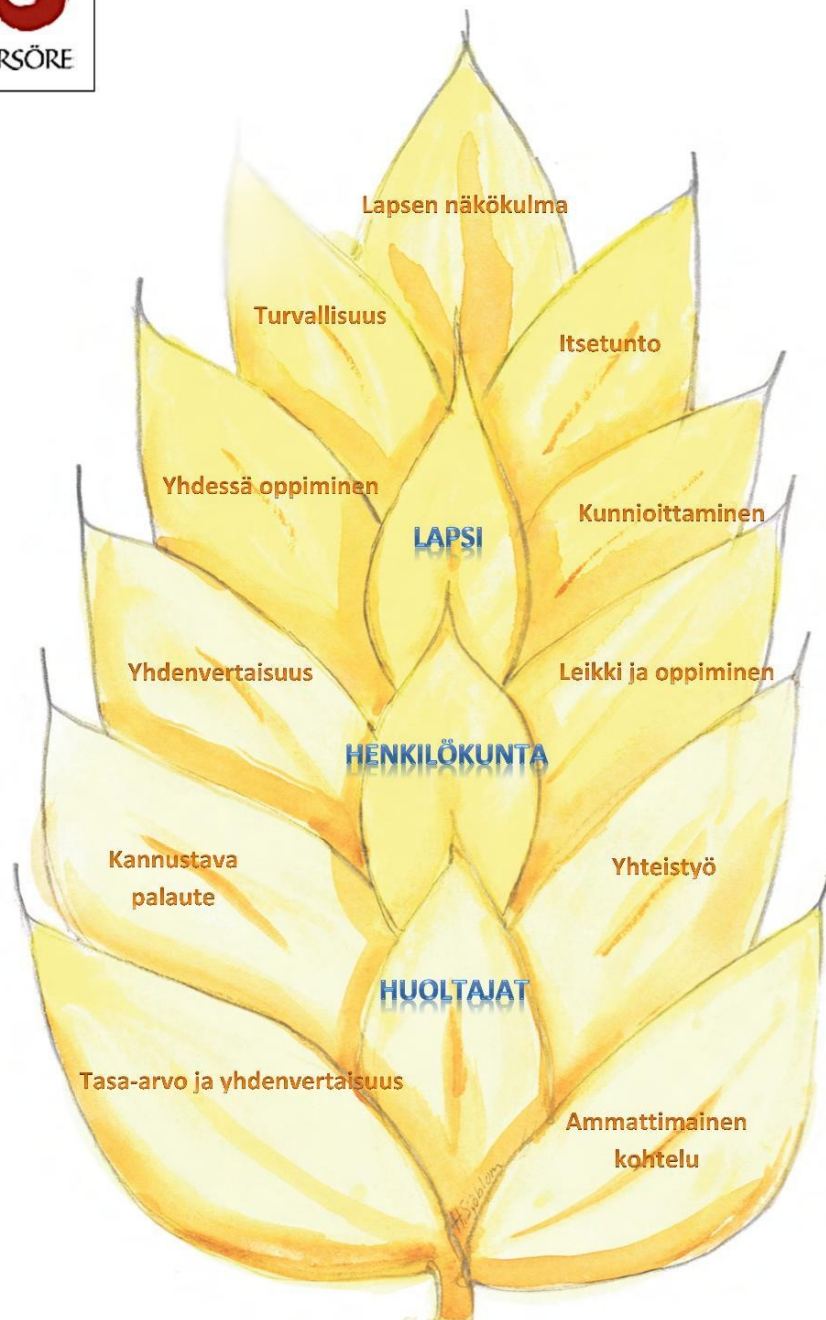
Itsetunto

Itsetunto tarkoittaa omien vahvuuksien ja heikkouksien tiedostamista eli itsensä tuntemista. Esikoulussa haluamme erityisesti tukea lapsen itsetuntoa. Itsetunto tarkoittaa, miten ajattelet itsestäsi ja tunnet itsesi. Jos sinulla on hyvä itsetunto, tiedät olevasi arvokas, vain olemalla. Sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, oletko hyvä tai huono eri asioissa. Vakaa itsetunto auttaa uskaltamaan tehdä asioita, joita haluaa tehdä, sekä sanomaan kyllä ja ei.

Esikoulun arvot Pedersören kunnassa

8. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Pedersören kunnassa lisäämme tietoisuutta oppimisprosessista seuraavilla kysymyksillä:

Oppimisprosessin tekeminen näkyväksi lapsille ja aikuisille dokumentaatiolla, arviointipäätelmillä, havainnoimalla ja palautteella. Lähdemme siitä, mitä lapset voivat tehdä ja tekevät.

Mitä tahdon oppia? **ENNAKKOKÄSITYKSET** eli lapsen aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat perustana uuden oppimiselle. Ota selvää lapsen ideoista ja kiinnostuksen kohteista. Dokumentoi lapsen ennakkokäsitykset draaman, valokuvauksen, videoinnin, haastatteluiden ja piirustusten avulla.

Tehdäksemme tavoitteet ymmärrettäviksi, sitoudun seuraaviin tahdonilmauksiin:

- Tahdon kehittää lapsen kiinnostuksen kohteita ja ymmärrystä...
- Tahdon kehittää lapsen kykyä erottaa, tutkia, dokumentoida...
- Tahdon kehittää lapsen kykyä rakentaa, luoda, rakentaa aiemmin opitun "päälle"...

Kuinka opin? **TOTEUTTAMINEN:** Lapset ovat tietoisia tavoista, joilla he oppivavat. Oppia voi leikillä, liikkumisella, tutkimisella, pienryhmätyöllä, luomalla ja ilmaisemalla kokemuksia, omilla aktiviteeteilla. Lapsi valitsee sisällön ja työskentelytavan. Lasten itse ollessa mukana muotoilemassa tavoitteita, he saavat uusia taitoja ja valmiuksia, jotka herättävät lapsen halun oppia lisää.. Kasvattajan tehtävä on selkeyttää oppisisältö.

Mitä olen oppinut? **JÄLKIYMMÄRRYS** tulee esille, kun käydään keskustelua ja pohdintaa tehdyistä havainnoista, prosesseista ja tuntemuksista. Pedagogista dokumentaatiota tapahtuu koko prosessin ajan. Näin saadaan lapsen oppiminen näkyväksi. Dokumentaatiotapana ovat muistiot, valokuvat, videot, lapsen artikkelit. Oppimisprosessia pohditaan yhdessä. Kasvattajan tulee seurata lapsen kehitystä ja oppimista. Seurannan tulee pohjautua havaintoihin ja monipuoliseen dokumentaatioon.

9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa.

Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä.

Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilönä ja yhteisönä jäsenenä.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat.

Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan, sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväan elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallisuuden ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallisuuden, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä

lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksuma turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

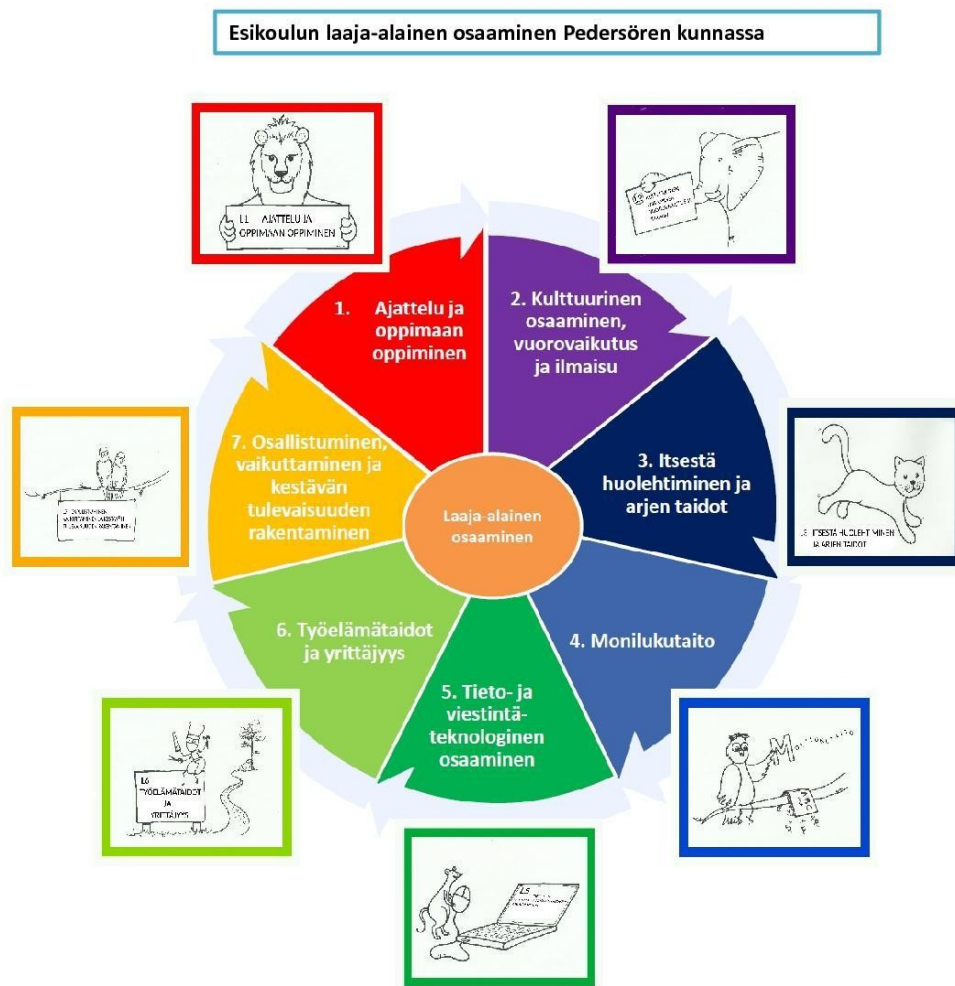
Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Pedersöressä olemme valinneet *Työelämätaidot ja yrittäjyyden* osaksi esikoulun laaja-alaista osaamista.

Työelämätaidot ja yrittäjyys on osa elinikäistä oppimista. Lapsen tulee kehittää vastuutaan ryhmän jäsenenä. Lapsi oppii työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa sekä työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Kun lapset työskentelevät yhdessä, he oppivat näkemään työnsä osana kokonaisuutta. Lapsi oppii vastavuoroisuutta sekä ponnistelemaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Lasta kannustetaan saattamaan sinnikkäästi työnsä päätökseen sekä arvostamaan työtä ja sen tuloksia. Lasta tulee kannustaa olemaan avoin uusille mahdollisuuksille.

9.1. Laaja-alainen osaaminen Pedersören kunnassa

Olemme Pedersöressä päättäneet esittää laaja-alaisen osaamisen seitsemän (7) alakohtaa eläinhahmoilla. Nämä eläimet toistuvat jopa oppilaan itsearviointissa ja lukuvuoden aikana henkilökunta käyttää eläinhahmoja kuvaamaan laaja-alaisen osaamisen alakohtia.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja sisältö Pedersören kunnassa

Ajattelu ja oppiminen

Tavoitteet

Lapsen mielenkiinnon kohteet ja tarpeet otetaan huomioon elinikäisessä oppimisessa. Vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa. Tehdä oppimisesta hauskaa. Lapsi oppii etsimään ja arvioimaan tietoa. Kokeilla, oppia, dokumentoida.

Sisältö

- pohtia ja keskustella
- ymmärtää yhteys ja kokonaisuus
- kuunnella ja ymmärtää toinen toistaan
- ongelmanratkaisu
- luovuus
- kriittinen ajattelu

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Tavoitteet

Lapsi pystyy viestimään ja ilmaisemaan itseään eri tavoilla. Lasten tulee kohdella toisiaan kunnioittavasti. Lapsi tutustuu lapsiryhmän kulttuureihin ja perinteisiin.

Sisältö

- vuorovaikutus
- sosiaaliset valmiudet
- kunnioitus ja eettinen toiminta
- lapsen oikeudet
- käsityöperinteet
- kulttuuriperintö ja -kulttuurinen identiteetti

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Tavoitteet

Lapsi tulee tietoiseksi omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa omaan terveyteen ja hyvinvointiin. Pystyy ottamaan vastuuta itsestään ja muista. Lapsia ohjataan tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Sisältö

- itsestä ja toisista huolehtiminen
- terve maalaisjärki
- terveys ja liikunta
- tulevaisuudenusko
- ajanhallinta
- kulutus ja talous
- vastaullinen ympäristötietoisuus

Monilukutaito

Tavoitteet

Lapsen kuvalukutaito, kirjoitus- ja lukutaito ja numeerinen lukutaito kehittyvät. Lapsi oppii tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia viestejä. Lapsi saa perusteet monialaiseen lukutaitoon.

Sisältö

- ilmaisu ja ajatuksiin ja tunteisiin eläytyminen
- luku- ja kirjoitustaito
- tulkita erilaisia symboleita, merkkejä ja kuvia
- etsiä ja tarkistaa tietoa kriittisesti
- tuottaa kuvia ja sanoja

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tavoitteet

Lapsi perehtyy erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin työkaluihin kirjoittamalla ja pelaamalla.
Lapsi käyttää tieto- ja viestintäteknologisia työkaluja dokumentointiin.
Lapsi perehtyy ohjelmoinnin perusteisiin.

Sisältö

- turvallinen käyttö
- pystyy tekemään yhteistyötä
- etsiä ja käyttää tietoa
- harjoitella kirjoittamista ja tekstin tuottamista

Työelämätaidot ja yrittäjyys

Tavoitteet

Lapsen oma vastuu ryhmän jäsenenä kehittyy.
Lapsi oppii tekemään yhteistyötä toisten kanssa.
Lapsi oppii työskentelemään itsenäisesti, järjestelmällisesti ja pitkäaikaisesti.

Sisältö

- yhteistyökyky
- pystyy työskentelemään itsenäisesti
- pystyy työskentelemään ryhmässä
- kokeilla ja tehdä johtopäätöksiä
- esittää kysymyksiä
- pystyy tekemään pitkän aikavälin suunnitelmia

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Tavoitteet

Lapsi pystyy osallistumaan ja vaikuttamaan tulevaisuuteen.
Oppivat ymmärtämään yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä.

Sisältö

- kunnioitus ja huomioon ottaminen
- ottaa vastuuta
- noudattaa sääntöjä ja sopimuksia
- pyytää apua ja auttaa toisia
- ryhmä tapaamiset, osallistuminen ja vaikuttaminen
- demokratia
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, löytämällä uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Pyrimme Pedersören kunnassa saavuttamaan toimintakulttuurin, joka perustuu avoimuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Esikoulun monipuoliset työskentelymetodit ja toimintakulttuuri vaikuttavat kasvatukseen ja opetustyöhön ja näin ollen myös lapsen oppimiseen. Yhteisöllinen oppiminen perustuu kollektiiviseen tietämykseen ja jaettuun asiantuntijuuteen ja se toteutuu parhaiten sosiaalisissa tilanteissa.

Esikoulun arvot, visiot ja tavoitteet vaikuttavat toimintakulttuuriin. Esikoulun henkilöstö tukee lapsen osallistumista, hyvinvointia ja viihtyvyyttä esikouluyhteisössä asettamalla lapsen keskiöön. Opetus on monipuolista ja kokonaisvaltaista. Iloitsemme yhdessä onnistumisista ja oivalluksista. Työskentelymetodit ja työskentelytavat herättävät halun oppia. Ne antavat tilaa aktiviteeteille, kokemuksille ja leikeille, jotka ovat tyypillisiä esikoululaiselle. Esikoulussa käytetään joustavia ryhmäjakoja leikeissä ja opetuksessa. Kulttuuriin tutustumista maustetaan erilaisilla perinteisillä tapahtumilla, retkillä ja juhlilla.

Esikoulun toimintakulttuurin ja työskentelymetodien tulee tukea lapsen kehitystä itsenäiseksi, yritteliäiseksi, määrätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja aktiiviseksi. Lasta autetaan muodostamaan realistinen kuva omista mahdollisuuksista vaikuttaa. He oppivat ottamaan vastuuta omista tavaroistaan ja selviytymään arkitilanteissa. Esikouluopetus suunnitellaan ja toteutetaan niin, että lapsella on mahdollisuus inspiroitua, kokeilla ja oppia uusia asioita.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa.

Osallistuminen on perusedellytys lapsen mahdollisuudelle saada oma äänensä kuuluviin, olla mukana ja päättää. Esikoulun henkilökunta valvoo, että lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvalliseksi. Esikoulun henkilökunta luo lapsille turvallisen ja varman oppimisympäristön, jossa he

voivat käyttää puhettaan ja uskaltavat kommunikoida. Henkilökunta huomioi lapsen näkökulman. Henkilökunta osoittaa mielenkiintoa lasta kohtaan kuunnellen häntä. Lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, joissa lapsi tuntee, että hän voi olla erilainen, ajatella eri tavalla ja riittää sellaisena kuin on.

Esiopetuksessa lapsuus on itseisarvo. Sosiaaliset taidot kehittyvät, kun lapsi oppii vaalimaan kaikkien samanarvoisuutta. Jokainen lapsi nähdään ainutlaatuisena ja arvokkaana. Kaikki lapsen oikeudet hyvään opetukseen turvataan sillä, että henkilökunta huomioi ja vahvistaa yksittäistä lasta ottamalla huomioon yksittäisen lapsen tarpeet ja ikätason opetuksessaan. Jotta lapsi voi saavuttaa tavoitteensa, tulee henkilökunnan mukauttaa opetusta realististen edellytysten mukaan.

Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa.

Lapsella on oikeus oppia ja tuntea iloa oppimastaan. He saavat tuntea onnistumisia ja heitä kannustetaan kokeilemaan uusia asioita. Henkilökunta toimii esimerkkinä lapsille käyttäytymällä kannustavasti ja kunnioittavasti toisiaan, lapsia ja vanhempia kohtaan.

Arviointimetodit esiopetuksessa

Lapsen ja huoltajien kokemuksia ja näkökulmia hyödynnetään kehitystyössä. Huoltajilla on mahdollisuus olla mukana ja kehittää toimintakulttuuria kyselyiden kautta, joita tehdään jatkuvasti. Myös vanhampaintapaamisissa on mahdollisuus keskustella toiminnasta henkilökunnan kanssa.

He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Ryhmätapaamiset esikoulussa

Lapsi voi vaikuttaa toimintaan esikoulun "ryhmätapaamisissa". Kaikki lapset ovat mukana, keskustelevat, tekevät päätöksiä sekä arvoivat toimintaa. Lapsi voi vaikuttaa toimintaan esikoulun "ryhmätapaamisissa" tekemällä muutosehdotuksia esille otettavien ajatusten ja mielipiteiden kautta. Henkilökunta kirjoittaa asialistan ja dokumentoi arvioinnin. Kokouksen aikana lapsi on mukana, äänestää ja hyväksyy demokraattisen päätöksen, joka koskee heidän esikouluajan toimintaa.

Henkilökunta arvioi toimintaa jatkuvasti oman itsearvioinnin sekä ryhmän itsearvioinnin kautta.

11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Esikoulun oppimisympäristöt sekä niiden arviointi

Oppimisympäristöt huomioidaan suunniteltaessa esiopetuksen kokonaisvaltaisen opetuksen yhteisiä tavoitteita.

Oppimisympäristöiksi esikoulussa katsotaan ne tilat, paikat, välineet, ryhmät ja käytännöt, jotka tukevat lapsen kasvua, oppimista ja kommunikaatiota. Oppimisympäristöt tulee rakentaa monipuolisiksi ja joustaviksi pedagogisiksi kokonaisuuksiksi. Lapsen kiinnostuksen kohteet ja ideat huomioidaan oppimisympäristön muodostamisessa. Esikoulussa käytetään joustavia ryhmäjakoja, vaihdellaan ryhmäkokoja ja -koostumuksia. Oppimisympäristöt muodostetaan yhdessä lasten kanssa aktivoimalla heitä, luomalla heille tunteen osallistumisesta ja antamalla heille mahdollisuuden vaikuttaa.

Oppimisympäristöjen tulee antaa mahdollisuus harjoitella sosiaalisia valmiuksia ja kommunikointia. Lasten ideoiden ja tuotosten tulee näkyä oppimisympäristöissä. Innoittavaa materiaalia tulee olla lapsen saatavilla. Uusia tekniikoita, kuten tieto- ja viestintäteknologisia työkaluja, käytetään esikoulussa tehokkaalla tavalla, niin sisällä kuin ulkona.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveitä. Koska lapet oppivat eri tavoilla, tulee heille tarjota erilaisia oppimisympäristöjä ja vaihtelevia oppimistapoja sekä käyttää hyväksi lähiympäristöä. Lähiympäristö tarkoittaa esimerkiksi metsää, liikennettä, kirjastoa ja museoita.

Oppimisympäristöjä arvioidaan jatkuvasti yhdessä lapsen kanssa haastatteluiden, dokumentaatioiden ja lapsiryhmän yhteisten keskusteluiden kautta.

12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteet ja käytännöt

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus sekä perusopetus luovat loogisen jatkumon, joka tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Yhteistyön tulee turvata esiopetuksen laatu ja vahvistaa lapsen ja huoltajien osallistumista. Yhteistyön tulee olla järjestelmällistä. Yhteistyötä tulee kehittää ja arvioida yhdessä esiopetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Tuemme lapsen kasvua ja oppimista olemalla yhteydessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilökuntaan.

On tärkeää, että henkilökunnalla on mahdollisuus tutustua toisten toimintaan ja oppimisympäristöihin myös käytännössä.

Esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tukeakseen lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Henkilökunnan yhteistyö on välttämätöntä työyhteisön hyvinvoinnin ja opetuksen laadun kannalta. Yhteistyö esikoulun aikuisten välillä toimii hyvänä mallina lapsille. Lapsen ryhmäyhteistyön vahvistaminen on yksi esiopetuksen keskeisimpiä tavoitteita. Erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätyöskentelyä tulee käyttää esiopetuksessa. Lasta tulee kannustaa ja tukea toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään ryhmäyhteistyötä. Lasten näkemyksiä on kuultava heille sopivalla tavalla, kun toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Esiopetuksen järjestäjä vastaa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehityksestä. Yhteistyön lähtökohdista on rakentaa luottamusta, tasa-arvoista kommunikaatiota ja osapuolten välistä keskinäistä kunnioitusta. Yhteistyö edellyttää aloitetta esikoulun henkilökunnalta, ja että heillä on henkilökohtaista kommunikaatiota huoltajien kanssa. Yhteistyössä on otettava huomioon perheen monimuotoisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä tulee käyttää erilaisia viestintävälineitä ja tarvittaessa tulkkia. Yhteistyö huoltajien kanssa mahdollistaa keskustelun huoltajien välillä.

Esikoulunopettajan tulee keskustella huoltajien kanssa perheen ja esikoulun arvoista, kasvatusmetodeista ja tavoitteista. Lapsen ja huoltajien kommentit huomioidaan opetuksessa ja *Tavoitteeni esikoulujalle* -lomakkeen täyttämässä. Lomake laaditaan erikseen jokaiselle lapselle. Siitä käy ilmi yksilölliset oppimistavoitteet. Huoltajille tulee antaa tilaisuus tutustua lapsen esikoulupäivään.

Esikoulun henkilökunnan tulee keskustella huoltajien kanssa lapsen kasvamisesta ja oppimisen edistymisestä. Yhteistyö huoltajien kanssa on erityisen tärkeää, kun lapsi tarvitsee lisätukea kasvamiseen ja oppimiseen. Huoltajat saavat tietoa siirtymisistä, oppilashuollosta sekä varhaiskasvatuksen ylimääräisistä palveluista henkilökunnalta tai esiopetuksen järjestäjältä.

Yhteistyö siirtymisessä Varhaiskasvatus - Esikoulu

Siirtyminen kotoa tai varhaiskasvatuksesta esikouluun on tärkeä vaihe lapsen elämässä. Pehmeä siirtyminen edistää lapsen tunnetta turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Tutustumispäivä järjestetään ennen esikoulun aloittamista.

Esikoulunopettaja vierailee päiväkodissa tutustumassa tuleviin esikoululaisiin.

Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa

ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Yhteistyö siirryttäessä Esikoulu - 1. Luokka

- Esikoululaiset vierailevat koulussa ja tutustuvat opettajaan ja ympäristöön. Vastaanottava opettaja ja erityisopettaja vierailevat esikoulussa ja he tutustuvat uusiin oppilaisiin. Esikoululaisille annetaan mahdollisuus tutustua ystäväoppilaisiin.
- Opettaja voi tutustua osaan lapsen esikoulumateriaalista ja keskustella siitä esikoulunopettajan kanssa.
- Pedagoginen tukiryhmä esikoulun (esikoulunopettaja ja erityislastentarhaopettaja) ja vastaanottavan koulun (vastaanottava luokanopettaja, erityisopettaja, rehtori ja oppilashuoltohenkilökunta) kesken järjestetään kevätlukukaudella.
- Koulupsykologi voi tehdä kartoituksen tarvittaessa.
- Tarvittaessa huoltaja, lapsi ja esikoulunopettaja/erityislastentarhaopettaja vierailevat vastaanottavassa koulussa.
- Syyskuussa esikoulunopettaja vierailee koulussa seuraamassa, kuinka siirtyminen esikoulusta kouluun on onnistunut.

Eri yhteistyötapojen arvioinnin metodit

Yhteistyön tulee olla järjestelmällistä ja tasa-arvoista koko kunnassa. Säännölliset kyselyt henkilökunnalle ja huoltajille kehitettävät ja arvioivat yhteistyötä.

Oppilaanohjauksen ja yhteistyön vuosikello

12.1. Yhteistyölomake esikoulu - koulu

Lomake; Esikoulu - koulu

Nimi: _____ Esikoulu: _____

Lapsen osa

Tykkään tehdä tätä
Omasta mielestäni olen hyvä tässä
Vanhempien mielestä olen hyvä tässä
Esikoulun henkilöstön mielestä olen hyvä tässä
Tämän kanssa tarvitsen/haluan apua
Kaverit, joiden kanssa leikin/osaan tehdä asioita yhdessä

Tätä ajattelen kouluun menosta

Huoltajien osa

Mielestämme lapsen koulun olisi hyvä tietää tämä lapsestamme

Henkilöstön osa

Mielestämme lapsen koulussa olisi hyvä tietää tämä lapsesta

Lapselle on tehty seuraavat suunnitelmat, jotka annetaan kouluun yhdessä tämän lomakkeen kanssa

- Pedagoginen arvio
- Oppimissuunnitelma
- Pedagoginen selvitys
- Henkilökohtainen suunnitelma, HOJKS

Annamme suostumuksemme siihen, että tiedot annetaan lapsen tulevan koulun henkilöstölle.

Paikka ja pvm _____

_____

Huoltaja

_____

Huoltaja

12.2. Oppilaanohjauksen ja yhteistyön vuosikello

Oppilaanohjauksen ja yhteistyön vuosikello

	Esikoulu	Yhteistyö	Luokat 1-6	Yhteistyö
E L O	Henkilökunnan suunnittelupäivä Kolmiportaista tukea suoritetaan jatkuvasti vuoden aikana	Kummioppilastöinnän suunnittelu		
S Y S	Tapaaminen huoltajien kanssa Lapsen itsearviointi (loka) Budjetin laadinta Esikoulun oppilasmäärän ilmoittaminen Esikoulu: KPT		Ensiopetuslomako luokka 1 (+5) Ystävöppiläat/kummit uusille oppilaille Vanhempainvarti 1. luokka Luokka 1: Kielellinen tietoisuus kirjaintuntemus, motorinen, matemaattinen, logiikka kartoitus LUKIMAT/TEKAPELI Kolmiportaista tukea tarkastetaan ja suoritetaan jatkuvasti koko kouluvuoden ajan	
L O K A	Keskustelu lapsen itsearvioinnista huoltajan ja lapsen kanssa, Minun esikoulun tavoitteeni Esikoulu: LUKIMAT, syys Henkilökunnan itsearviointi, ryhmän itsearviointi		Luokat 3-5: Lukukotia, kirjoitustesti (Scribea), matemaattikatesti MAKEROL LUKIMAT tai joku muu tarpeen mukaan HOJKS oppilaiden tarkastelu lyhyesti HOJKS-työ	
M A R R A S	Henkilökunnan kehityskeskustelut	Esikouluopettaja osallistuu koulun oppilashuoltoryhmään.	Arviointi tai Todistus Kehityskeskustelu / Arviointi Luokka 1: henkilökohtainen kirjaintuntemus (Scribea) (Luokat 2-4: Luettun ymmärtäminen)	
J O U L U	Joulurauha			

	Esikoulu	Yhteistyö	Luokat 1-6	Yhteistyö
T A M M I	Esikoulu: Lukimat talvi Koulukypsyyden arviointi tarpeen mukaan Kouluun ilmoittautuminen Ilmoittautuminen esikouluun ja esikoulun päivähoitoon	Hehtoni ottavat yhteyttä päiväkotien erityislastentarhaopettajiin seuraavan lukuvuoden resurssitarpeista	Kouluun ilmoittautuminen	
H E L M I	Ilmoittautuminen aamu- ja iltapäivähoitoon Lukimat talvi Koulukypsyyden arviointi			Info HOJKS oppilaita 7. luokalle
M A L L I S	KPT Keskustelu lapsen itsearvioinnista huoltajien ja lapsen kanssa, Minun esikoulun tavoitteeni, sekä esikoulu – koulu, Henkilökunnan itsearviointi, ryhmän itsearviointi	Esikouluopettaja saa tietoa esiopetusryhmään ilmoittautuneista oppilaita ja heidän erityistarpeista	Kuntakohtaiset/vallakunnalliset testit vuosiluokille 2 ja 6 Luokka 1: Kielellisen tietoisuuden henkilökohtainen seuranta LUKIMAT/Scribea	Tapaaminen resurssitarpeista seuraavaksi lukuvuodeksi Info tuleville 7. luokkalaisille Kuraattori keskustelee kaikkien 6. luokkalaisten kanssa informoiden 7. luokasta
H U H T I	Vuosisuunnitelma Lukimat kevät	Yhteistyö eri muodoissa siirtyäessä esikoulusta 1. luokalle		Yhteistyö eri muodoissa siirtymisessä luokalta 4 – luokalle 5
T O U K O	Yhteistyö siirtymisessä varhaiskasvatus – esikoulu – koulu.	Tulevien 1. luokkalaisten vierailupäivä Ystävöppiläat / Kummit Esikouluopettaja "esittelee" lapset 1. luokan opettajalle	Luokka 1: Kirjoittamisen ja lukemisen kartoitus (Scribea) Lukuvuositolustus	6. luokan opettajan ja oppilaiden yhteistyö; luontokoulu, ulkoilupäivä, 7. luokan luokanvalvojan mukanaolo mahdollisuuksien mukaan Tulevien 7. luokkalaisten vierailupäivä Etelännummen koululla

13. Monipuoliset työtavat

Työtavat opetuksessa

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki ovat tärkeä osa esiopetuksen toimintaa. Stimuloivan leikkiympäristön kautta oppimisesta tulee hauskaa ja kiinnostavaa. Työtapojen valinnassa lähdemme lasten tarpeista, edellytyksistä ja kiinnostuksen kohteista. Käytämme monia erilaisia opetustyyliä rohkaisemaan lasten toimintaa ja luovuutta. Lapsi saa kokeilla työskentelyä isoissa ryhmässä, pienemmissä ryhmissä ja itsenäisesti. Lapsen ottaminen mukaan työtapojen suunnitteluun motivoi lasta ja tukee lapsen aloitteellisuuden sekä vastuuntunnon kehittymistä.

Viestintää ja keskusteluja käytetään päivittäin opetuksessa. Lasta rohkaistaan kommunikoimaan eri tavoin; kysymään, miettimään, epäilemään, tekemään johtopäätöksiä ja selvittämään ongelmia. Lasta rohkaistaan jakamaan taitonsa toinen toistensa kanssa ja oppimaan yhdessä, sekä refleктоimaan oppimistaan.

Käytämme aktiivisia työtapoja, joissa lapsi saa käyttää useampia aisteja. Käytämme pelejä, pulmia ja liikuntavälineitä. Käsitöissä maalaamme, muovailemme ja tutustumme erilaisiin työkaluihin. Kehitäksemme lapsen luovuutta, käytämme draamaa, videointia, valokuvausta ja saduttamista.

Erilaisia projektitoita, joita esitellään toinen toisille, voidaan käyttää toisten edessä esiintymisen harjoitteluun. Tieto- ja viestintäteknologioita työkaluja, kuten tietokoneita, iPadeja ja kameroita käytetään opetuksessa tarkoituksenmukaisesti. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus oppia käynnistämään ja sammuttamaan tietokone, käyttämään hiirtä ja näppäimistöä, käyttää yksilöllistä pedagogista ohjelmaa sekä oppimaan yksinkertaisia hakutapoja internetissä. Lapsella on mahdollisuus tutustua ohjelmoinnin yksinkertaisiin muotoihin.

Lapsen sosiaalisten taitojen harjoittamiseen käytetään henkilökunnan omaa ohjaustapaa, pedagogista materiaalia, kuten *Askeleittan*. Henkilökunta kohtaa lapset empatialla, ymmärryksellä, keskusteluilla ja yhteisymmärryksellä. Henkilökunta refleктоi työtapaan voidakseen ehkäistä ongelmia ja auttaa lasta selvitymään erilaisista tilanteista.

Lapsen itsearviointi huomioidaan toimintaympäristön ja työtapojen suunnittelussa. Se saa lapsen osalliseksi ja motivoituneemmaksi. Lapsen itsearviointi tapahtuu syyskuussa ja seuranta tapahtuu huhtikuussa. Syyskuussa lapsi täyttää *Tavoitteeni esikouluajalle* -lomakkeen yhdessä esikouluopettajan ja huoltajien kanssa.

Syksyn vanhempaintapaamisessa vanhemilla on mahdollisuus saada tietoa esikoulun työskentelytavoista sekä mahdollisuus keskustella ja saada vastauksia. Tämä tapahtuu syyskuussa ja maaliskuussa. Huoltajilla on myös mahdollisuus arvioida toimintaa kyselyiden kautta.

Henkilökunnan itsearviointia käytetään kehittämään omia työtapoja. Henkilökunnan itsearviointi tapahtuu syys- lokakuussa ja maaliskuussa.

Ryhmän itsearviointi tapahtuu lokakuussa ja huhtikuussa. Käytämme ryhmän itsearviointia esikoulun työtapojen kehittämiseen. Toimintavuoden aikana käydään jatkuvia keskusteluita esikoulun työtavoista.

Esikoulun ja kirjaston yhteistyö

Esikoulun ja kirjaston yhteinen tavoite on lukuinnon herättäminen. Esikouluryhmät vierailevat kirjastossa. Lapset saavat itse etsiä kirjoja hyllyistä ja tutustua kirjavalikoimaan. Kirjasto toimii tukena esikoululaiselle kirjallisuuden löytämisessä, lukuinnon edistämässä ja lukukokemuksien laajentamisessa.

Esikoululla on mahdollisuus osallistua kirjaston käyttäjäkoulutukseen, saada kirjastolta eri teemoihin kirjaston kokoamia kirjapaketteja sekä osallistua kirjaston järjestämiin satutunteihin.

14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta.

Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää. Sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta.

Toiseksi arvioinnilla tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat

Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista.

Henkilökunta seuraa jokaisen lapsen kehitystä ja oppimista. Tämä pohjautuu havainnointiin ja monipuoliseen dokumentointiin. Dokumentoinnin avulla lapsi voi havainnoida kehittymistään. Dokumentointia käydään lapsen kanssa läpi arviointikeskusteluissa.

Esiopetuksen tulee kehittää lapsen edellytyksiä itsearviointiin. Lasta tulee rohkaista kertomaan, mistä he pitivät esikoulussa, missä he ovat onnistuneet omasta mielestään ja mitä he haluaisivat oppia jatkossa. Opettajan tulee myös rohkaista lasta pohtimaan, kuinka yhteiset tehtävät ovat onnistuneet. Itsearviointikyky kehittyy pikkuhiljaa lapsen opinpolulla. Itsearviointi on osa oppimista.

Lapsen oma itsearviointi huomioidaan työympäristön työtapojen suunnittelussa. Lapsi pääsee osalliseksi suunnittelusta ja se motivoi häntä toimimaan. Tämä tapahtuu syyskuussa.

Pedersören kunnassa on kehitetty itsearvioinnin malli esikoulusta vuosiluokalle kuusi (6). Malli luo yhtenäisen opintopolun. Lisää tietoa löytyy kansioista *Lapsen/oppilaan itsearviointi*.

Lapsen omasta itsearvioinnista keskustellaan lapsen, huoltajien ja esikouluopettajan kanssa syksyllä. Keväällä pidetään uusi kehityskeskustelu lapsen, huoltajien ja esikoulunopettajan kanssa. Silloin käsitellään lapsen itsearviointia. Tapaamisessa tarkastellaan lomakkeita *Tavoitteeni esikoulussa* ja *Esikoulu - koulu*. Esikoulun opettaja keskustelee lomakkeesta *Esikoulu - koulu* lapsen kanssa ennen keskustelua ja käy sen läpi vielä lapsen ja huoltajien kanssa. Esikoulunopettaja antaa tapaamisen yhteydessä lomakkeen tulevalle luokanopettajalle. Kun lapsi aloittaa ensimmäisen luokan, on tärkeää, että opettajalla on pääsy tarpeellisiin tietoihin lapsen työstä, kasvusta ja oppimisesta esikoulussa. Se edellyttää yhteistyötä esikoulun, koulun henkilökunnan, huoltajien ja lapsen kanssa. Tiedon siirtymisessä voidaan käyttää lomaketta, joka kuvaa lapsen kehitystä esikoulussa, oppimissuunnitelmaa tai esikoulun HOJKS:ia.

Esikoulunopettaja tapaa lapsen ja huoltajan maaliskuussa tai huhtikuussa ja arvioi *Tavoitteeni esikoulunopettajalle* lomakkeen sekä täyttää *Esikoulu - koulu* -lomakkeen. Lomake annetaan lapsen tulevalle luokanopettajalle.

Kun lukuvuosi päättyy, lapselle annetaan todistus osallistumisesta esikouluopetukseen.

Henkilökunnan itsearviointi ja lapsen itsearviointi ovat perusta esikouluopetuksen toimintaympäristön kehitykselle.

Henkilökunnan itsearviointia käytetään kehittämään henkilöstön työtapoja. Henkilökunnan itsearviointi tapahtuu syys/lokakuussa ja maaliskuussa.

Ryhmän itsearviointi tapahtuu loka/marraskuussa ja huhtikuussa. Käytämme myös *Ryhmän itsearviointia* kehittämään esikoulun työtapoja. Toimintavuoden aikana tapahtuu jatkuvaa keskustelua esikoulun työtavoista.

14.1. Esikoulun todistus

TODISTUS

 PEDERSÖREN KUNTA

_____

Nimi

_____

Syntymäaika

on osallistunut esiopetukseen

_____ esikoulussa

Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus (määräys 102/011/2014)

_____

Päivämäärä

MS-16

14.2. Lapsen itsearviointi

Lapsen/ Oppilaan itsearviointi

Syksystä 2015 kevääseen 2016 on Pedersören kunnan työryhmä työstänyt materiaalia lapsen/oppilaan itsearviointiin laaja-alaisen osaamisen osa-alueista. Aloitimme pohtimalla, kuinka saisimme laspen/oppilaan sitoutumaan enemmän oppimisprosessiin. Kuinka rakennamme lapsen/oppilaan itsearviointia laaja-alaisen osaamisen osa-alueista?

"Laaja-alaisen osaamisen perusteet luodaan varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksen ensimmäisen vuoden aikana. Tavoitteena on, että kehittämällä eri osa-alueita oppilas voi parantaa edellytyksiä oppia tuntemaan ja arvostamaan itseään, luomaan identiteettiään ja kehittämään kestävästä elämäntavan. [...] Kasvatus kestävästä elämäntapaan tapahtuu esikoulun/koulun antamasta hyvästä esimerkistä."

"Laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, joka koostuu taidoista ja valmiuksista, arvoista, asenteista ja tahdosta. Osa-alueet sisältävät myös mahdollisuuden käyttää taitojaan ja valmiuksiaan tilanteen vaatimalla tavalla.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lapsen kasvua yksilönä sekä ryhmän jäsenenä. Laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueet tukevat lapsen kykyä suuntautua elinikäiseen oppimiseen ja antaa perustan kestäväälle elämäntavalle."

Tavoitteena on ankkuroida lapsen/oppilaan aikaisemmista kokemuksista ja taidoista osaamisalueet käytännöllisiin arkitapahtumiin. Näiden itsearviointilomakkeiden ja jatkoseurannan keskusteluiden avulla vahvistetaan lapsen/oppilaan osallistumista ja tietoisuutta omasta kehityksestään sekä yhteistyöstä huoltajien kanssa.

Itsearviointi pohjautuu Esiopetuksen opetussuunnitelmaan 2014 102/011/2014, sekä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014.

Itsearviointimateriaalit

Sisältö esikoulun osalta:

- Ohjeet lapsen itsearvioinnin läpikäyntiin esikoulussa
- Ohjekirja esikouluopettajalle
- Tavoitteeni esikouluajalle
- Lomake: Esikoulun itsearviointi
- Lomake: Esikoulu - koulu

Ohjeet Lapsen itsearvioinnin läpikäyntiin esikoulussa

Ensimmäinen keskustelu tapahtuu lokakuussa (lapsen itsearviointi) ja toinen keskustelu tapahtuu maaliskuussa - huhtikuussa (esikoulu - koulu).

Valmistava keskustelu esikoululapsen kanssa tapahtuu yksilöittäin, esikouluopettaja ja lapsi. Keskustellaan seitsemästä laaja-alaisen osaamisen osa-alueesta ja pohditaan lapsen paperilta löytyviä kysymyksiä.

Lapsi maalaa iloisen hahmon tai pohtivan hahmon. Lapsen paperi otetaan mukaan keskusteluun lapsen ja huoltajien kanssa.

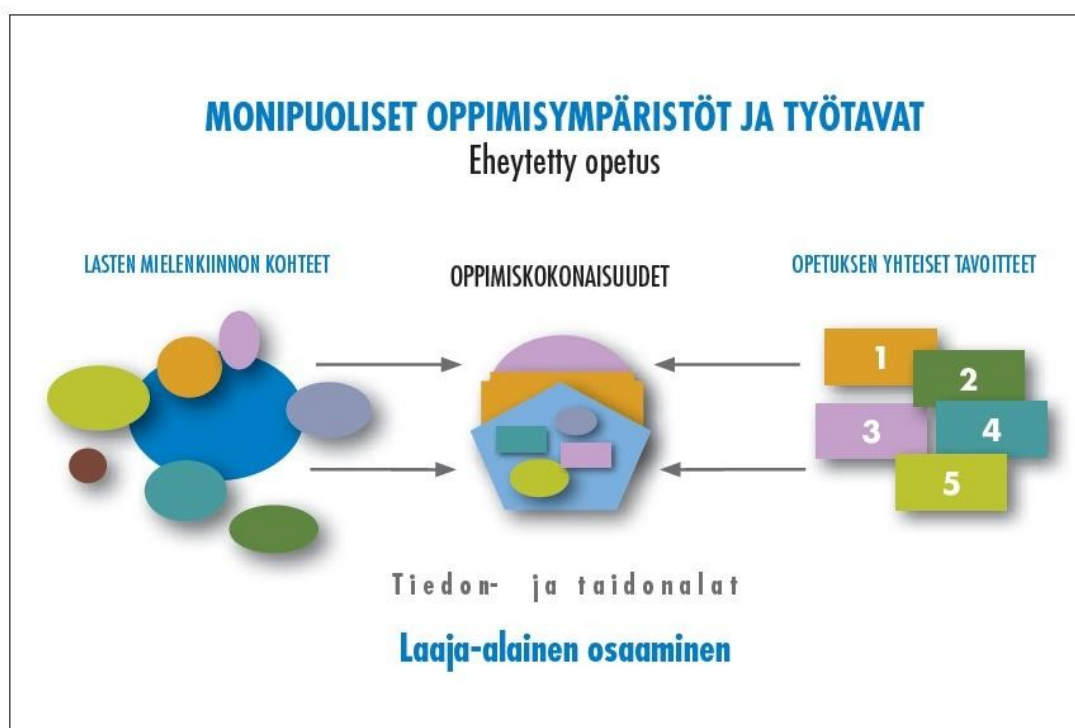
Esikoulunopettajalle on ohje, joka auttaa keskusteluun lapsen kanssa.

Poimi ohjeesta ne kohdat, joiden katsot olevan merkityksellisiä keskustelussa lapsen ja huoltajien kanssa. Varaa 20 minuuttia aikaa keskusteluun lapsen ja huoltajien kanssa.

Syksyn vanhempaintapaamisessa informoidaan, kuinka keskustelu tulee tapahtumaan.

Huomioi! Keskustelu ennen HOJKS:ia, oppimissuunnitelmaa tai pedagogista arvioita tapahtuu toisessa tilaisuudessa.

15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivien, oppimisen haasteita sisältävien, tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Leikki on aina esikoulun opetuksen ja toiminnan lähtökohtana.

Esikoulussa hyödynnämme lapsen kiinnostuksen kohteita ja taitoja. Kysymällä saamme käsityksen lapsen tiedoista ja taidoista.

Lapsi kertoo ja keskustelee ryhmässä kokemuksistaan. Yhdessä opimme toisiltamme, tutkimme ja otamme asioista selvää.

Prosessi ja toteutus ovat tärkeämpiä kuin tuote.

Lapsen kiinnostuksen kohteet ohjaavat eri oppimiskokonaisuuksien ajankäyttöä.

Lapsi on mukana ja vaikuttamassa oppimisympäristöjen muodostamiseen ja työtapojen valintaan.

Lapsen erilaiset tarpeet otetaan huomioon opetuksessa. Tukea annetaan heti, kun huomataan, että lapsi tarvitsee sitä eri tiedon- ja taidonaloissa.

15.1. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin

tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
- Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisien käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

15.2. Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetuksessa kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen

ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.
- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnustamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.
- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan arkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

15.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä

omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehityksen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelyle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunteiden kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.
- Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnot tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia-** ja **ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä

taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.
- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla. Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa.

Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

15.5. Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista

ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestäväään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehohallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.
- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.
- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Mikäli esikoulussa on saamelais- tai romanitaustaisia lapsia, järjestetään heille opetusta, jonka tavoitteena on vahvistaa lapsen saamelais-/romani-identiteettiä ja tietotaitoja omasta kulttuurista. Heille annetaan mahdollisuus ylläpitää saamelaisia /romanikulttuurin traditioita. Opetuksessa voidaan käyttää huoltajien tietotaitoja saamelaisista /romanikulttuureista.

Lisäksi kaksikielisyttä tuetaan yhteistyössä lapsen perheen kanssa.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetuksen tai perusopetuksen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Viittomakieltä annetaan Pedersören kunnassa Snäckan päiväkodissa/esikoulussa. Myös muissa yksiköissä on mahdollisuus ottaa viittomakieli opetukseen. Opetus tapahtuu sekä yksilöllisesti että ryhmässä. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa lapsen kielellistä ja kulttuurillista identiteettiä antamalla mahdollisuus käyttää viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa tietoja Suomen viittomakielestä, sekä kannustaa lasta käyttämään viittomakieltä ja lisätä kykyä selviytyä erilaisissa kieliympäristöissä.

Pedersören kunnassa on laadittu kehityssuunnitelma maahanmuuttajataustaisille, toisen äidinkielen omaaville ja monikielisille lapsille.

Pedersören kunnan kehityssuunnitelma kehityspedagogian ja variaatioteorian mukaan.

TAVOITTEET

- Oppia ensimmäiset sanat ja ymmärtää Hei! Heippa!
- Oppia tuntemaan uusi ympäristö ja nimet arkipäiväisille asioille
- Tukea käsitteenmuodostusta samanaikaisesti arkielämän oppimisen mukaan
- Auttaa lasta tuntemaan olonsa kotoisaksi ja viihtyisäksi uudessa maassa
- Tehdä kielenopiskelusta luonnollinen osa arkipäivää
- Kehittää kieltä
- Tukea lapsen mielikuvitusta, luovuutta ja leikkiä
- Tukea lapsen kielenkehitystä entistä tietoisemmin

KUINKA KIELTÄ KEHITETÄÄN?

- Työskentelemällä tietoisesti kehityspedagogian ja variaatioteorian mukaan
- Suunnittelemalla päivittäisiä kielellisiä aktiviteetteja
- Konkreettiset materiaalit, sormet/käsinuket, rekvisiitta
- Laulut, riimit, lorut, päivittäiset suunnitellut, satutuokiot
- Tutustumalla kirjoihin, sekä fakta että fantasiakirjoihin, digitaaliset oppimateriaalit.
- Looginen päättelykyky, oppimiskäsitteet tietoisiksi päivittäin
- Keskustelut, keskinäinen ja haastava viestintä
- Opettajat kiinnittävät erityistä huomiota päivittäiseen keskusteluun lapsen kanssa
- Leikki ja spontaanius

17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan, sekä sen tasoisena ja muotoisena, kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin tukeminen

Osallisuus on perusedellytys sille, että lapsi voi saada äänensä kuuluviin tai olla mukana tekemässä päätöksiä. Henkilökunta huomioi lapsen näkökulman, huomioiden ja kuunnellen lasta. Lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, jossa he voivat kokea ihmisten olevan erilaisia, ajatella asioista eri tavoin ja hyväksyä itsensä sellaisena kuin on.

Lapsella on oikeus oppia ja tuntea iloa oppimastaan. Lapsen tulee saada kokea onnistumisia ja kannustusta uusien asioiden kokeiluun. Sosiaaliset taidot kehittyvät yhteistyössä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Henkilökunta toimii lapsen mallina olemalla lapsia ja huoltajia kohtaan rohkaiseva ja heidän ajatuksiaan kunnioittava.

On tärkeää, että esikoulun henkilökunta ottaa välittömästi yhteyttä huoltajiin, mikäli he havaitsevat haasteita lapsen kehityksessä tai mikäli lapsen oppiminen tai hyvinvointi on uhattuna. Huoltajille on annettava riittävästi tietoa kuinka lapsen asioita käsitellään, miten tiedot on saatu ja kuinka salassapidosta on huolehdittu. Huoltajaa kannustetaan omalta osaltaan tukemaan tavoitteiden saavuttamista lapsen osalta. Tavoitteena on toimia hyvässä yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi voivat kieltäytyä ottamasta vastaan kasvuun ja oppimiseen liittyvää tukea, ja että toisaalta heidän hyväksyntää ei tarvita suorittaessa tuen tarpeen arviointia tai suunnittelua. Lapsi voi myös tarvita yksilöllisen oppilashuollon tukea. Tämä tukimuoto perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää vanhempien hyväksyntää.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on

tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Kasvun ja oppimisen tukeminen

- Pedersöressä kasvun ja oppimisen tuki järjestetään kolmiportaisen tuen muodossa
- Pedersöressä on käytössä "Ota huoli puheeksi"-menetelmä ennaltaehkäisevänä työkaluna varhaisen puuttumisen malliin pohjautuen
- Lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tuki järjestetään henkilökunnan toimesta ja tarkistetaan sekä arvioidaan järjestelmällisesti
- Vastuun- ja työnjakoon liittyvät seikat on kuvailtu Pedersören kunnan hallintosäännössä
- Oppilashuoltoryhmän ja tapaukseen liittyvien asiantuntijoiden yhteistyö tapahtuu moniammatillisena yhteistyönä, jossa suoritetaan tuen tarpeen arviointia, suunnittelua, organisointia ja toteutumista
- Huoltajien osallisuus luo perustan kasvun ja oppimisen tuen rakentamiselle
- Tuen tarpeen arviointi aloitetaan tarkastelemalla nykyisten työmenetelmien toimivuutta ja opetusjärjestelyjen ja oppimisympäristön soveltuvuutta lapselle. Tarvittaessa siirrytään uusien pedagogisten ratkaisujen pohtimiseen
- Lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät valtuudet vahvistetaan Pedersören kunnan hallintosäännössä

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso *Oppilashuolto*).

18. Yleinen tuki

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatukseen ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki	Vastuuhenkilö
Oppimissuunnitelman laatiminen	Esikoulunopettaja
Keskustelu huoltajan kanssa	Esikoulunopettaja
Erityisopettajan tai muiden asianosaisten konsultointi	Esikoulunopettaja
Pedagogisen arvioinnin laatiminen ennen lapsen siirtymistä tehostetun tuen piiriin	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa, lisäksi mahdolliset muut asianosaiset

- Yleisen tuen piiriin sisältyy lyhytaikainen tukiovetus ja opetussuunnitelman mukainen eriyttäminen
- Pienryhmäopetusta sovelletaan niillä osa-alueilla, joita lapsella on tarpeen tukea
- Kasvuun ja oppimiseen liittyvä konteksti analysoidaan, jotta toiminta olisi lasten tarpeiden mukaista. Analysoitaviin asioihin sisältyy fyysinen ja rakenteellinen ympäristö, lapsen perusturvallisuus, pedagogiikka, toiminnan sisältö, työilmapiiri ja toiminnallisuus, pedagoginen osaaminen ja tietoisuus
- Säännöllinen yhteistyö huoltajien kanssa tapahtuu pedagogiseen arvioon ja oppimissuunnitelmaan pohjautuvilla yhteisillä keskusteluilla
- Opettaja hyödyntää tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä ja konsultoi erityisopettajaa, koulupsykologiaa tai koulukuraattoria

19. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki	Vastuuhenkilö
Moniammatillisen yhteistyön tuloksena syntynyt päätös lapsen siirtämisestä tehostetun tuen piiriin	Rehtori, esikoulunopettaja ja erityislastentarhanopettaja
Oppimissuunnitelman laatiminen	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa
Keskustelu huoltajan kanssa, oppimissuunnitelman läpikäyminen	Esikoulunopettaja mahdollisesti yhteistyössä erityisopettajan kanssa
Tehostettua tukea antaa	Esikoulunopettaja erityisopettajan ohjauksen avustuksella
Tehostetun tuen dokumentointi	Esikoulunopettaja
Tehostetun tuen arviointi	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa
Jatkotoimenpiteistä päättäminen yhdessä muiden asianosaisten kanssa	Esikoulunopettaja, erityisopettaja, pedagoginen tukiryhmä
Selvitys lapsen edistymisestä esikouluvuoden aikana	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa
Päätös resurssien ohjaamisesta tehostetun tuen piiriin kuuluvalla lapsella	Suomenkielinen koulutoimenjohtaja

- Tehostetun tuen laatimiseen sisältyy oppimissuunnitelman laatiminen sekä yhteisesti huoltajien kanssa sovitut tukitoimet
- Oppimissuunnitelman laatii esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan, terapeuttien ja huoltajan kanssa
- Pienryhmäopetusta ja yksilöllistä opetusta sovelletaan tarvittavan tuen alueilla
- Opetusjärjestelyt määritellään ja arvioidaan; opetusta suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan säännöllisesti lapsen oppimissuunnitelman ollessa lähtökohtana
- Kasvuun ja oppimiseen liittyvä konteksti analysoidaan, jotta toiminta olisi lasten tarpeiden mukaista. Analoitaviin asioihin sisältyy fyysinen ja rakenteellinen ympäristö, lapsen perusturvallisuus, pedagogiikka, toiminnan sisältö, työilmapiiri ja toiminnallisuus, pedagoginen osaaminen ja tietoisuus
- Säännöllinen yhteistyö huoltajien kanssa tapahtuu pedagogiseen arvioon ja oppimissuunnitelmaan pohjautuvilla yhteisillä keskusteluilla. Arvioinnilla seurataan tuen tarvetta ja tehdään tarpeen mukaan päätös tehostetun tuen päättämisestä tai jatkamisesta
- Opettaja hyödyntää tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä ja konsultoi erityisopettajaa, koulupsykologia tai koulukuraattoria

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat

- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

20. Erityinen tuki

Erityinen tuki	Vastuuhenkilö
Pedagogisen selvityksen laatiminen	Erityisopettaja
Huoltajien kuuleminen ja informointi	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa
Päätös erityisen tuen piiriin siirtämisestä	Suomenkielinen koulutoimenjohtaja
Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta	Suomenkielinen koulutoimenjohtaja
Oppimissuunnitelman laatiminen	Erityisopettaja yhteistyössä esikoulunopettajan kanssa
Erityistä tukea antaa	Erityisopettaja ja esikoulunopettaja
Huoltajien osallistuminen suunnitelman laatimiseen ja allekirjoitukset	Erityisopettaja ja esikoulunopettaja
Oppimissuunnitelman arviointi, vähintään kerran vuodessa	Erityisopettaja/ Esikoulunopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa
Päätös resurssien ohjaamisesta erityisen tuen piiriin kuuluvalla lapsella	Suomenkielinen koulutoimenjohtaja

- Erityinen tuki pitää sisällään lapselle henkilökohtaisesti suunnitellun pedagogiikan mukaiset toimenpiteet. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määritellään opetuksen sisältö, opetuksessa käytettäviä menetelmiä. Kyseinen suunnitelma arvioidaan säännöllisesti
- Henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskevan suunnitelman laatii erityisopettaja ja esikoulunopettaja yhteistyössä moniammatillisen asiantuntijoiden, terapeuttien, sosiaalityöntekijöiden ja huoltajien kanssa
- Pidennetty oppivelvollisuus koskee ensisijaisesti viisivuotiaita lapsia
- Erityisopettaja yhdessä esikoulunopettajan kanssa valmistelee asian suomenkieliselle koulutoimenjohtajalle, joka tekee päätöksen pidennettyyn oppivelvollisuuteen ja erityisen tuen piiriin siirtämisestä sekä lähettää tiedoksiannon päätöstä koskien huoltajille, esikoululle ja erityisopettajalle
- Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta säilytetään *päivähoito- ja opetusosaston* kansliassa
- Erityisopettaja vastaa pedagogisesta selvityksestä. Huoltajia kuullaan. Samoin lasta kuullaan hänen ikänsä ja kehityksensä huomioiden. Moniammatillista yhteistyötä harkitaan tarpeen mukaan
- Suomenkielinen koulutoimenjohtaja tekee päätöksen erityiseen tukeen siirtämisestä laaditun pedagogisen selvityksen pohjalta. Erityisen tuen päätös tarkistetaan aina ennen vuosiluokkia kolme (3) ja seitsemän (7)
- Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmassa kuvaillaan, kuinka lasta opetetaan ja mitä muuta tukea hän saa. HOJKS on kirjallinen suunnitelma, jossa kuvaillaan tavoitteet lapsen esikouluopetusta ja oppimista koskien, opetuksen sisältö, pedagogiset toimenpiteet ja minkälaista tukea lapsi ylipäätään tarvitsee
- Lapsen tuen tarpeet selvitetään ja huomioidaan siinä yksikössä, jossa lapsi on. Lapsen päivittäisessä kanssakäymisessä ja hänen kehityksessä mukana olevat aikuiset osallistuvat suunnitelmassa kuvailtujen tukitoimien arviointiin
- Asiantuntijalausuntoa käytetään tarpeen mukaan

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) pidennettyä oppivelvollisuutta koskien päätetään seuraavat asiat:

1. lapsen yksilöllinen opinpolku
2. monialainen yhteistyö kuvaillaan, samoin kuinka opetus käytännössä järjestetään
3. säännöllinen yhteistyö huoltajien kanssa

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

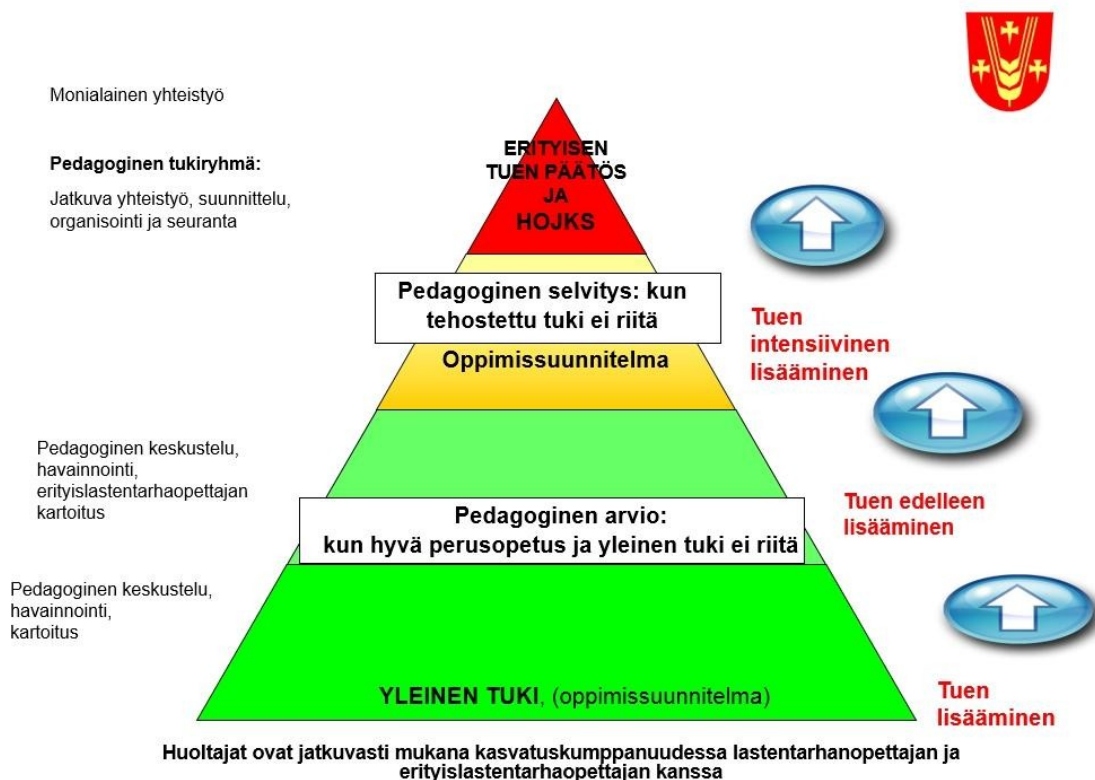
Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

[

Pedersören kunnassa järjestetään lasten kasvun ja oppimisen tuki kolmiportaisen tuen mukaan

Korkeatasoinen esiopetus antaa perustan lapsen kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Kaikilla lapsilla on oikeus saada tukea, jota he tarvitsevat, jotta tulevaisuuden kouluvaikeudet estetään. Yhteistyössä huoltajien, esikouluopettajien, erityislastentarhaopettajien ja muun henkilökunnan kanssa työskennellään lapsen parhaaksi.

Yleinen tuki koostuu esikoulunopettajan suunnittelemista monipuolisista työtavoista, pedagogisista metodeista ja joustavista ryhmänjaoista. Tavoitteena on, että lapsi voi kehittyä niin hyvin kuin mahdollista.

Tehostetussa tuessa tukea lisätään intensiivisillä tukitoimilla. Pedagogiset keskustelut ja havainnot tapahtuvat moniammatillisesti. Tällä varmistetaan, että lapsen tuki on optimaalista.

Jos tehostettu tuki ei ole riittävä, saa lapsi päätöksen **erityisestä tuesta**. Tällöin tehdään henkilökohtainen suunnitelma kokoaikaisesta erityisopetuksesta. Tukitoimet räätälöidään yksilöllisesti kullekin lapselle.

22. Oppilashuolto

Oppilashuollon alueellinen ohjausryhmä

Esipetuksen ja perusopetuksen järjestäjä on nimennyt oppilashuollon ohjausryhmän eri yksiköitä koskien. Lähikuntien yhteinen ohjausryhmä vastaa yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista eri oppilashuollon yksiköitä koskien. Lähikuntien oppilashuollon yhteinen ohjausryhmä muodostuu Pietarsaaren, Larsmon, Nykarlebyn ja Pedersören koulutoimenjohtajista.

Esikoulun oppilashuollon koulukohtainen koordinoiva ryhmä

Edsevön esikoulussa ja Edsevön koulussa toimii yhteinen oppilashuollon koordinoiva ryhmä. Oppilashuollon koordinoiva ryhmä tukee opettajia opetusjärjestelyihin ja resurssien jakamiseen liittyvissä kysymyksissä. Pedagoginen tukiryhmä suunnittelee, kehittää ja arvioi oppilashuollon tavoitteiden saavuttamista niin Edsevön esikoulun kuin koulunkin puolella. Kehitystyö edellyttää järjestelmällistä oppilashuollolle asetettujen tavoitteiden arviointia.

Oppilashuollon koordinoivan ryhmän tärkeimpiin työtehtäviin kuuluu lasten hyvinvointi, viihtyminen, kiusaamisen vastainen työ ja erilaiset turvallisuuskysymykset. Koordinoiva ryhmä vastaa, että koulun kriisi- ja turvallisuussuunnitelmat ovat ajantasalla. Koordinoiva oppilashuoltoryhmä ei käsittele yksittäisten oppilaiden asioita. Oppilashuollon koordinoivaan ryhmään kuuluu rehtori, erityisopettaja, koulukuraattori ja terveydenhoitaja.

Pedagoginen tukiryhmä

Pedagogisen tukiryhmän tehtäviin kuuluvat kolmiportaiseen tukeen liittyvät asiat, mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt, koulupoissaolot, kurinpidolliset toimenpiteet, kiusaamisen vastainen työ ja työrauhaan liittyvät asiat. On tärkeää tehdä ero oppilashuollon pedagogisten kysymysten ja terveyteen liittyvien asioiden välillä.

Pedagogista kysymyksistä tulee keskustella yksilötasolla. Pedagogilla ja muilla lapsen kanssa päivittäin työskentelevällä henkilökunnalla on vahvin osaaminen lapsen tuen, viihtymisen, osallisuuden ja oppimisen suunnittelussa. Esikoulunopettaja yhdessä erityisopettajan kanssa, ja tarvittaessa pedagogisen tukiryhmän avustamana, suunnittelee tarvittavat pedagogiset tukitoimet niin yleisen, tehostetun kuin myös erityisen tuen puolella.

Lapsen siirtyminen esikoulusta kouluun

Edsevön esikoulu sijaitsee samassa rakennuksessa Edsevön koulun kanssa. Koulun henkilökunta, tavat ja säännöt ovat jo entuudestaan tuttuja esikoulun oppilaille. Esikoulun oppilaat osallistuvat myös lähes kaikkiin koulun tapahtumiin ja tilaisuuksiin heidän ikätasonsa huomioiden. Mahdolliset tukitoimet jatkuvat saumattomasti. Yhteistyö lapsen, huoltajien ja oppilashuollon jäsenten välillä säilyy ja toimintatavat ovat jo entuudestaan tuttuja. Näiden seikkojen vuoksi esikoululapsen siirtyminen esikoulusta koulun puolelle tapahtuu erittäin sulavasti. Mikäli lapsi tulee Edsevön koulun ulkopuolelta, varmistetaan, että lapsen vanhemmat saavat tarvittavat tiedot. Tarpeen vaatiessa järjestetään pedagogisen tukiryhmän keskustelu yhdessä oppilashuollon henkilökunnan ja huoltajien kanssa.

Koulun ja esikoulun oppilashuoltoryhmä

- Monialaista
- Kehittävää, arvioivaa
- Ennaltaehkäisevää toimintaa
- Tehtävät ja toteutustavat pohjautuvat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin
- Rehtorin johtamaa

Koulun oppilashuoltotyötä johtaa koulun rehtori. Erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi, esikoulunopettaja ja luokanopettaja kuuluvat oppilashuoltoryhmään. Ryhmän jäsenten määrä voi vaihdella riippuen koulun koosta ja esillä olevasta asiasta. Oppilashuoltoryhmän tulee olla moniammatillinen. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti vähintään yhden kerran lukuvuodessa. Ryhmään voi tarpeen mukaan kutsua asiantuntijoita. Oppilashuoltoryhmä toimii myös kriisiryhmänä, mikäli erillistä kriisiryhmää ei ole nimetty.

Asiantuntijaryhmä

Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään asiantuntijaryhmässä, joka kootaan aina tapauskohtaisesti. Asiantuntijaryhmä kutsutaan koolle, kun halutaan selvittää tuen asteen tarve tai järjestää oppilashuoltopalveluja yksittäistä lasta tai lapsiryhmää koskien. Ryhmän kutsuu koolle henkilö, jonka työtehtäviin asia kuuluu. Aloite voi tulla opetushenkilökunnan lisäksi huoltajilta, terapeuteilta, psykologilta, lääkäriltä tai lapselta itseltään. Ryhmän moniammatilliset jäsenet kutsutaan mukaan tapauksen luonteesta riippuen. Kokouksesta tehdään pöytäkirja, josta käy ilmi läsnäolijat, kuka asian on ottanut esille, mistä asiasta on kysymys ja mitä päätöksiä on tehty. Ryhmän jäsenten nimeämiseen tarvitaan huoltajien suostumus.

Asiantuntijaryhmä

- Moniammatillinen yhteistyö
- Tuen järjestäminen yksittäistä lasta tai ryhmää koskien
- Kokoonkutsujana toimii opetushenkilöstöön kuuluva tai oppilashuoltoryhmän jäseni
- Vastuuhenkilö valitaan / Kenen työtehtäviin asia lähimmin kuuluu
- Edellyttää huoltajan kirjallista suostumusta
- Ryhmään voidaan kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita
- Rehtori ei kuulu ryhmään

Oppilashuollon suunnitelmat

Esiopetuksen opetussuunnitelma oppilashuollon järjestämisen osalta tulee laatia yhdessä sosisaali- ja terveysviranomaisten kanssa. Valmistelutyö tapahtuu yhdessä huoltajien kanssa ja tarpeen mukaan myös muita viranomaisia ja yhteistyökumppaneita kuullaan. Pedersöressä oppilashuoltosuunnitelma muodostuu kolmesta erillisestä suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuoltotyön suunnittelua ja toteuttamista.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

1. Mitä oppilashuollon palveluja on tarjolla
2. Yleinen ja yksilöllinen oppilashuolto
  - Suunnitelmat lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja vaarallisilta tilanteilta

- Toimintaohje vaara- ja uhkatilanteissa
3. Oppilaskohtaisen oppilashuollon järjestäminen
  4. Oppilashuollon ja huoltajien välisen yhteistyön järjestäminen
  5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Edsevön koulun oppilashuoltosuunnitelma

1. Oppilashuollon kokonaistarve

Esikoulussamme on _____ kpl oppilashuollon piiriin kuuluvaa lasta.

Koulussamme on _____ kpl oppilashuollon piiriin kuuluvaa lasta.

Edsevön esikoulun ja koulun oppilashuoltoon liittyvät kaikki koulussa työskentelevät ja oppilashuollon järjestämisestä vastaavat henkilöt. Esikoulun ja koulun henkilökunta kantaa ensisijaisen vastuun yksiköidensä hyvinvoinnista. Koulun oman henkilökunnan lisäksi erityisopettaja, koulupsykologi, koulukuraattori, samoin kuin terveydenhuollon palvelut, kuuluvat oppilashuoltoon. Palvelut tulee olla saatavilla helposti ja ne tulee järjestää lain määräkojen puitteissa.

2. Yleinen / yhteisöllinen oppilashuolto

Pedersöressä sovelletaan vuosittain päivitettävää yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Yksikkökohtainen oppilashuolto järjestetään esikoulun ja koulun moniammatillisena yhteistyönä. Kiusaamisen vastaisessa työssä käytetään esikoulussa mm. *Askeleittain* -materiaalia. Henkilökunnan vastuulla on tarvittaessa ottaa huoli esille vanhempien kanssa varhaisessa vaiheessa. Parhaan yhteisymmärryksen saamiseksi käytetään ratkaisukeskeistä työtapaa.

Koulujen henkilökunnan käytössä on:

- Kiusaamisen vastainen suunnitelma
- Turvallisuussuunnitelma
- Kriisitilanteiden suunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

3. Yksilöllisen oppilashuollon järjestäminen

Pedersöressä terveydenhuoltopalveluja järjestetään terveydenhuoltolain mukaisesti neuvolapalveluina. Lisäksi yksilölliseen oppilashuoltoon kuuluvat koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut moniammatillisena yhteistyönä. Yksilöllinen oppilashuolto seuraa ja korostaa lapsen hyvinvointia. Lapsen oppiminen, kasvaminen, kehitys ja terveys huomioidaan kokonaisuutena. Oppilashuollolla on suuri merkitys ongelmien ennaltaehkäisyssä ja varhaisen tuen antamisessa. Lapsen henkilökohtaiset edellytykset, voimavarat ja tarpeet huomioidaan oppilashuoltoa suunnitellessa sekä esikoulun arjessa. Yksittäistä lasta koskevat tukeen liittyvät asiat käsitellään pedagogisessa tukiryhmässä ja tapauskohtaisesti asiantuntijaryhmässä yhdessä huoltajien kanssa. Yksittäisen lapsen asian käsittelyyn tarvitaan huoltajan kirjallinen suostumus. Huoltajan suostumus tarvitaan, kun mahdolliset muut yhteistyötahot osallistuvat yksilöllisen oppilashuollon kokoukseen. Toteutettavat tukitoimet sovitaan aina yhteisymmärryksessä koulun henkilökunnan, huoltajien ja lapsen kesken. Yksittäistä oppilasta koskevan kokouksen asiat ja päätökset kirjataan ja toimeenpannaan ryhmän jäsenten toimesta.

4. Oppilashuollon, huoltajien ja lapsen välisen yhteistyön järjestäminen

Yksilöllinen oppilashuolto edellyttää aina huoltajien hyväksyntää. Sekä huoltajat että lapsi ovat mukana tukitoimien suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. On tärkeää tukea huoltajien osallisuutta ja huomioida heidän näkemyksiään. Lapsen osallisuus, toivomukset ja näkökulmat tulee huomioida tukitoimia suunnitellessa, lapsen ikä, kehitystaso ja edellytykset huomioiden. Vuorovaikutuksen tulee olla avointa ja pohjautua molemminpuoliseen kunnioitukseen

ja luottamuksellisuuteen. Oppilashuollon yhteistyö lapsen osalta järjestetään niin, että oppilas koee tilanteen rauhallisena ja uskaltaa siten tuoda oman mielipiteensä kuuluville. Päätöksiä ja tiedonsiirtoa koskien noudatetaan huolellista salassapitovelvollisuutta.

5. Oppilashuollon suunnitelmien toteuttaminen ja seuraaminen

Oppilashuollon suunnitelmien toteuttaminen ja seuraaminen tapahtuu säännöllisesti koordinoivan oppilashuoltoryhmän toimesta. Koordinoivan oppilashuoltoryhmän tehtävänä on suunnitella, johtaa ja kehittää koulun ja esikoulun yhteistä oppilashuoltoa. Oppilashuollon koordinoivan ryhmän tärkeimpiin työtehtäviin kuuluvat lasten hyvinvointi, viihtyminen, kiusaamisen vastainen työ ja erilaiset turvallisuuskysymykset. Koordinoiva ryhmä vastaa, että koulun kriisi- ja turvallisuussuunnitelmat ovat ajantasalla. Esikoulun henkilökunta valvoo, että esikouluympäristö on terveellinen, turvallinen ja esteetön. Esikoulun henkilökunnan tehtävänä on tarpeen mukaan tehdä yhteistyötä koulun, neuvolan ja muiden kunnallisten viranhaltijoiden ja toimijoiden kanssa lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Edsevön esikoululla ja koululla on yhteinen koulukohtainen oppilashuollon suunnitelma.

Oppilaanohjauksen ja yhteistyön vuosikello

Katso luku Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.